

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมุ่งที่จะศึกษาการรายงานระหว่างผลัดของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์เนื้อหาด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม เปรียบเทียบคุณภาพของการรายงาน ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการพยาบาลและกระบวนการสื่อสาร ซึ่งจำแนกตามสังกัดและผลัด โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่รายงานระหว่างผลัด และปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ในแผนกศัลยกรรมของโรงพยาบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัดกระทรวง จำนวน 4 สังกัด ซึ่งมีขนาด 400 เติงขึ้นไป จำแนกได้ดังนี้

สังกัดกระทรวงมหาดไทย มี 1 โรงพยาบาล

1. โรงพยาบาลตำรวจ

สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มี 3 โรงพยาบาล

1. โรงพยาบาลราชวิถี
2. โรงพยาบาลเลิดสิน
3. โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี

สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มี 2 โรงพยาบาล

1. โรงพยาบาลศิริราช
2. โรงพยาบาลรามาธิบดี

สังกัดกระทรวงกลาโหม มี 3 โรงพยาบาล

1. โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
2. โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า
3. โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มโรงพยาบาล สังกัดละ 1 แห่ง รวม 4 แห่ง โดยวิธีจับฉลาก
2. สุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มหอผู้ป่วย คลินิกกรรมสามัญ โรงพยาบาลสังกัดละ 3 หอผู้ป่วย โดยวิธีจับฉลาก ได้หอผู้ป่วยทั้งสิ้น 12 แห่ง
3. กำหนดวันในการสังเกตการรายงานในหอผู้ป่วย ทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ซึ่ง เป็นวันต้น กลาง และท้ายของสัปดาห์ เพื่อให้ได้ความครอบคลุมของการรายงานในแต่ละวัน
4. เข้าสังเกตพฤติกรรมการรายงานของพยาบาลวิชาชีพในสถานการณจริง ในผลัดเช้า ผลัดบ่าย และผลัดดึก ในแต่ละสังกัด ได้จำนวนตัวอย่างประชากรในการสังเกตการรายงาน สังกัดละ 9 คน รวมทั้งหมด 36 คน ซึ่งทำการรายงานเกี่ยวกับผู้ป่วย จำนวน 1,056 คน

แสดงจำนวนผู้ป่วยที่ถูกรายงานจากพยาบาลวิชาชีพในแต่ละสังกัดและผลัดได้ ดังนี้

สังกัดกระทรวง	เช้า	บ่าย	ดึก	รวม (คน)
มหาดไทย	94	91	89	274
สาธารณสุข	97	98	97	292
ทบวงมหาวิทยาลัย	80	85	82	247
กลาโหม	85	83	75	243
รวม (คน)	356	357	343	1,056

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสังเกตการรายงาน มีทั้งหมด 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของการรายงานระหว่างผลิต

เป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลโดยทั่วไป ได้แก่ ชื่อของสังกัดโรงพยาบาล และผลิต เวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการรายงาน หมายเลขของการรายงาน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย ได้แก่ ประเภทของผู้ป่วย วันที่รับไว้ในโรงพยาบาล วันที่ทำการผ่าตัด

ส่วนที่ 2 : แบบสังเกตการรายงานด้านเนื้อหา

แบบสังเกตการรายงานด้านเนื้อหา มีจำนวนทั้งหมด 32 ข้อ ซึ่งนำเนื้อหาจากการจัดแบ่งหมวดหมู่ของสมาคมการวินิจฉัยการพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกาตอนเหนือ (NANDA) ซึ่งเป็นสิ่งที่พยาบาลวิชาชีพทั่วไปให้การยอมรับและนำมาเป็นข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล ในปัจจุบัน มาจัดแบ่งเป็นประเภทของเนื้อหาการรายงาน จึงแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. เนื้อหาด้านร่างกาย มีจำนวน 15 ข้อ ได้แก่ การดูแลเรื่องอาหารและน้ำ ภาวะแทรกซ้อนและติดเชื้อ การดูแลควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย การตรวจสัญญาณชีพ การดูแลเรื่องการขับถ่ายอุจจาระ การดูแลเรื่องการขับถ่ายปัสสาวะ ภาวะสมดุลง่ายในการได้รับและขับน้ำออกจากร่างกาย การดูแลให้ได้รับออกซิเจน การให้ความปลอดภัย หรือป้องกันอุบัติเหตุ การดูแลเรื่องการเคลื่อนไหวของร่างกาย ความรู้สึกทางร่างกาย ความสะอาดและความสุขสบายของผู้ป่วย การดูแลผลการตรวจทางห้องทดลอง และดูแลเรื่องยาที่ใช้รักษาผู้ป่วย

2. เนื้อหาด้านจิตใจ มีจำนวน 10 ข้อ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารของผู้ป่วย การมีสัมพันธภาพกับสังคม บทบาทของครอบครัวที่เปลี่ยนไป ความเชื่อ ศาสนา การปรับตัว การสูญเสียภาพลักษณ์ การรับรู้ทางโสตประสาท เรื่องเกี่ยวกับทางเพศ และการกลัวสภาพในโรงพยาบาล

3. เนื้อหาด้านเศรษฐกิจและสังคม มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่าย อาชีพ การศึกษา วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย หน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุน และการวางแผนเมื่อผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล

ส่วนที่ 3 : แบบสังเกตการรายงานด้านกระบวนการพยาบาล

แบบสังเกตการรายงานด้านกระบวนการพยาบาล มีจำนวนทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ การประเมินข้อมูลของผู้ป่วย การวิเคราะห์หรือวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผล ซึ่งกระบวนการพยาบาลนี้ นับว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติการพยาบาล เนื่องจากเป็นการดำเนินงานที่เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถตรวจสอบได้

ส่วนที่ 4 : แบบสังเกตการรายงานด้านกระบวนการสื่อสาร

แบบสังเกตการรายงานด้านกระบวนการสื่อสาร มีจำนวนทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ปฏิกริยาย้อนกลับ สภาพแวดล้อม และชนิดของการสื่อสาร ซึ่งการรายงานของพยาบาลนี้ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสาร เพื่อให้ได้การรายงานที่ดีมีคุณภาพ และมีความถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาลและผู้ป่วยโดยตรง

การพิจารณารายละเอียดของเนื้อหา

พิจารณาจากการรายงานเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน โดยการให้คะแนนเป็น "1" เมื่อมีการรายงานตามรายการสังเกต และให้คะแนนเป็น "0" เมื่อไม่มีการรายงานตามรายการสังเกต หลังจากนั้นรวมคะแนนของเนื้อหาแต่ละด้านเป็นความถี่ของคะแนน และนำมาจัดลำดับความถี่ของคะแนน

การพิจารณาการมีคุณภาพของการรายงาน

พิจารณาจากการรายงานของพยาบาล ซึ่งครอบคลุมจำนวนรายชื่อของเนื้อหาทั้ง 3 ด้าน กระบวนการพยาบาล และกระบวนการสื่อสาร โดยวัดจากจำนวนข้อตามรายการสังเกต และแบ่งคะแนนคุณภาพออกเป็น 6 ระดับ ให้แต่ละช่วงของคะแนนมีค่าเท่ากับร้อยละ 20 ได้คะแนนคุณภาพโดยวัดจากจำนวนข้อ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการสังเกต/จำนวนข้อ	คะแนน					
	5	4	3	2	1	0
เนื้อหาด้านร่างกาย (15)	13-15	10-12	7-9	4-6	1-3	0
เนื้อหาด้านจิตใจ (10)	9-10	7-8	5-6	3-4	1-2	0
เนื้อหาด้านเศรษฐกิจและสังคม (7)	7	5-6	4	2-3	1	0
เนื้อหาด้านกระบวนการพยาบาล (5)	5	4	3	2	1	0
เนื้อหาด้านกระบวนการสื่อสาร (7)	7	5-6	4	2-3	1	0

กำหนดการแปลความหมายคุณภาพของการรายงาน โดยพิจารณาระดับความครอบคลุม
ดังนี้

4.01-5.00	คุณภาพระดับดีมาก
3.01-4.00	คุณภาพระดับดี
2.01-3.00	คุณภาพระดับปานกลาง
1.01-2.00	คุณภาพระดับน้อย
0.01-1.00	คุณภาพระดับน้อยที่สุด

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสังเกตการรายงานระหว่างผลัด มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ศึกษา ค้นคว้า จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ในเรื่องการรายงานระหว่างผลัดเพื่อนำมาสร้างแบบสังเกต

2.2.2 นำแนวคิด เนื้อหาเหล่านั้นมากำหนดเป็นแนวคิดเฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ และเป็นแนวคิดในการสร้างคู่มือ และเกณฑ์ที่มีลักษณะสอดคล้องตรงกับแนวคิดเฉพาะนั้น ๆ

2.2.3 ศึกษาในสถานการณ์จริง โดยการเข้าสังเกต และบันทึกรายละเอียดของเนื้อหาการรายงาน รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรม

2.2.4 สรุปผลที่ได้ทั้งหมดนำมาประกอบกับกรอบแนวคิดของการวิจัย และนำมาสร้างเป็นเครื่องมือ

2.2.5 กำหนดเกณฑ์ในการสังเกต ดังนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา : กำหนดการให้คะแนนของการวิเคราะห์การรายงานระหว่างผลัด เมื่อมีการรายงานตามรายการสังเกตให้คะแนนเป็น "1" ถ้าไม่มีการรายงานให้คะแนนเป็น "0" ส่วนการให้คะแนนในแบบสังเกตส่วนที่ 4 (แบบสังเกตการรายงานด้านกระบวนการสื่อสาร) มีดังนี้

ข้อ 3.1 ถ้ามีการรายงานด้วยวาจา ให้คะแนนเป็น "0"

ข้อ 4.1 ถ้ามีพยาบาลหัวหน้าผลัดเป็นผู้รับสารผู้เดียว ให้คะแนนเป็น "0"

ข้อ 4.5 ในขณะที่มีกิจกรรมการรายงาน ถ้ามีพยาบาลผู้รับสารทำงานอื่นไปด้วย ให้คะแนนเป็น "0"

ข้อ 7 ด้านชนิดของการสื่อสาร ถ้ามีการสื่อสารแบบทางเดียว ให้คะแนนเป็น "0" ถ้ามีการสื่อสารแบบสองทาง ให้คะแนนเป็น "1"

หลังจากนั้นรวมคะแนนเป็นความถี่ของการรายงานในแต่ละด้าน

การวิเคราะห์คุณภาพ : กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพของการรายงาน โดยวัดจากจำนวนข้อหรือคะแนนที่ได้จากการสังเกต แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่มีคุณภาพ

การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบรายละเอียด ความครอบคลุมและเหมาะสม จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางฝ่ายการพยาบาลและฝ่ายการศึกษา พยาบาล จำนวน 11 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก) ตรวจสอบความครอบคลุมและเหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยตัดสินใจจากความเห็นชอบตรงกันของผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อยละ 80 ถือว่ามีความตรงตามเนื้อหา มากที่สุด ผลปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่าน เห็นด้วยกับเครื่องมือที่ได้ตรวจสอบความตรงตาม เนื้อหา มีเพียงข้อเดียวที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมีความเห็นตรงกัน ร้อยละ 70 คือ เครื่องมือ ชุดที่ 2 หมวดการดูแล "ข้อปฏิบัติในการเคลื่อนไหวของร่างกาย" แก้ไขเป็น "ข้อจำกัดในการ เคลื่อนไหวของร่างกาย"

2. จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลที่ได้รับกลับมาแก้ไข แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความ ถูกต้องและครบถ้วนอีกครั้งหนึ่ง จึงได้ลักษณะของเครื่องมือที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้ในการเก็บข้อมูล

การหาความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับรายงานระหว่างผลัดของพยาบาลวิชาชีพตึกคัลยกรรม (สามัญ) ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 1 ท่าน ซึ่งได้ผ่านการฝึกฝนและเข้าใจแบบสังเกตเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงรายละเอียดตามแบบสังเกตร่วมกับคู่มือ และให้ผู้ช่วยวิจัยอ่านคู่มือการสังเกตไปที่ละข้อ หากมีข้อใดสงสัยผู้วิจัยทำการอธิบายซ้ำ เพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ตรงกัน แล้วจึงนำแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม รวมทั้งคู่มือที่สร้างขึ้น ไปสังเกตกิจกรรมการรายงาน (ตัวอย่างเครื่องมืออยู่ในภาคผนวก) หลังจากนำแบบสังเกตไปทดลองใช้กับการรายงานผู้ป่วย จำนวน 30 ราย จึงนำมาทำการวิเคราะห์ความเที่ยงของการสังเกต (Interrater reliability) โดยใช้สูตรของ โพลิตและฮังเลอร์ (Polit & Hungler, 1987) ดังนี้

$$\text{ความเที่ยงของการสังเกต} = \frac{\text{จำนวนการสังเกตที่เหมือนกัน}}{\text{จำนวนการสังเกตที่เหมือนกันและจำนวนการสังเกตที่ต่างกัน}}$$

ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือมีค่าเท่ากับ 0.87 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความเที่ยง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการของโรงพยาบาล ทั้ง 4 สังกัด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำแบบสังเกตที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเที่ยงแล้ว ไปสังเกตสถานการณ์จริง โดยการติดต่อขอเข้าสังเกตการณ์ในแผนกคัลยกรรม (สามัญ) ของโรงพยาบาล แต่ละแห่งที่สุ่มมาได้แห่งละ 3 หอผู้ป่วย รวม 12 หอผู้ป่วย
3. ผู้วิจัยแนะนำตัวต่อหัวหน้าหอผู้ป่วย แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยชี้แจงให้พยาบาลที่ร่วมกิจกรรมปฏิบัติงานตามปกติ ส่วนผู้วิจัยทำการสังเกตโดยตรงอย่างต่อเนื่อง (Continuous direct observation) โดยการสังเกตที่มีเค้าโครงล่วงหน้า (Structured observation) ที่ได้กำหนดไว้แล้ว บันทึกกิจกรรมการรายงาน ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดการรายงาน

4. กำหนดระยะเวลาการสังเกต ทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ทั้งผลัดเช้า ผลัดบ่าย และผลัดดึก โดยผู้วิจัยขึ้นสังเกตก่อนเริ่มต้นการรายงาน และกลับหลังจากสิ้นสุดการรายงาน ประมาณ 10 นาที เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเตรียมตัวของพยาบาลทั้งก่อนและหลังการรายงาน จากการสังเกตกิจกรรมการรายงานครั้งนี้ ใช้เวลาทั้งหมด 12 วัน วันละ 88.5 นาที และการใช้เวลาในการรายงานโดยเฉลี่ยในผลัดเช้า 29 นาที ผลัดบ่าย 32 นาที ผลัดดึก 27.5 นาที (แสดงไว้ในตารางที่ 2)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยใช้โปรแกรม SPSS_{PC} (Statistic Package for the Social Science for Personal Computer)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณของเนื้อหาของการรายงานระหว่างผลัด นำเสนอในรูปตาราง คำร้อยละ
2. ข้อมูลด้านเนื้อหาและคุณภาพของการรายงาน แยกตามสังกัดและผลัด วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านของเนื้อหาและคุณภาพของการรายงาน จำแนกตามสังกัด และผลัด โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) แล้วทดสอบอัตราส่วนค่า F และใช้วิธีของเชฟเฟสำหรับวิเคราะห์รายคู่ (Sheffe's S* test for all comparison)

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย